

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В статті розглянуто передумови існування та розвитку інноваційного типу зайнятості в сільському господарстві, стимулювання розвитку інноваційних форм зайнятості в сільському господарстві

Ключові слова: *зайнятість населення, інноваційна зайнятість, ринок праці.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сільське господарство сьогодні відноситься до пріоритетів соціально-економічної політики, яка в якості основних цілей виділяє сталий розвиток сільських територій, підвищення рівня зайнятості та рівня життя сільського населення на основі модернізації сільського господарства та підвищення конкурентоздатності вітчизняної сільгосппродукції, прискореного розвитку його пріоритетних підгалузей, збереження та відтворення земельних та інших природних ресурсів країни. Вирішальний внесок в модернізацію сільського господарства покликана вчинити інноваційна діяльність як умова оновлення матеріально-технічної бази галузі, використання передових технологій, сучасних методів організації виробництва та управління, розвитку ринків сільськогосподарської продукції. Реалізація інноваційної діяльності відбувається завжди в нерозривному зв'язку з існуючою системою зайнятості, незалежно від її галузевої специфіки. Простежується така залежність і сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій В формуванні концепції зайнятості інноваційного типу особливу роль відіграли праці пострадянських досліджувачів, що надають аналіз інституціональних особливостей російського ринку праці : Р.І. Капелюшнікова, Р.М. Нурєєва, О.М. Олейника, В.М. Полтеровича, В.Л. Тамбовцева, А.Е. Шастітко та ін. Нові риси зайнятості в постіндустріальному суспільстві розглядалися в різноманітних концепціях постіндустріального суспільства, інформаційного суспільства; економіки, заснованої на знаннях, нової економіки (Д.Бел, Дж.Гелбрейт, П.Друкер, С.Дятлов, В. Іноземцев, М.Кастельс, І.Масуда, Ф.Махлуп, М.Порат, Т.Сакайя, ТФ.Уебстер та ін.). В окремий блок наукових досліджень , до яких автор звертається в процесі аналізу, та які наголошують на принципово новій ролі людини в суспільному розвитку, можна виділити праці теоретиків суспільного розвитку: А.Сени, К. Гріфіна, Т.Маккінлі, Дж. Найта. Сучасні зарубіжні дослідження зайнятості схиляються до тенденції формалізації аналізу, його зосередження на окремих параметрах та вибіркових питаннях без достатнього зв'язку з управлінням зайнятістю.

При всьому різноманітті теоретичних підходів проблема зайнятості інноваційного типу системно досліджувалась недостатньо з позицій її інституціональних основ, розробки методології оцінки, принципів та механізмів управління зайнятістю в період становлення її інноваційного типу.

Мета та завдання статті Мета дослідження – визначення на основі ідентифікації та оцінки сучасних проблем зайнятості сільського населення ключових напрямків аграрної політики забезпечення сільської зайнятості в Україні; аналіз економічних ефектів інноваційного типу зайнятості, її впливу на закономірності розвитку економіки та сільського господарства в процесі переходу України до

постіндустріального типу суспільства. Роль інноваційної зайнятості в суспільному розвитку не можна зводити тільки до впливу її на економічне зростання. Поряд із завданнями економічного характеру інноваційна зайнятість виконує й інші важливі соціальні функції. Суспільство бажає не тільки прискорити економічне зростання і підвищити доход на душу населення, а також – поліпшити розподіл та вплив праці на людей та вдосконалити відтворення трудових ресурсів.

Викладення основного матеріалу. З врахуванням суспільного виробництва із властивою йому системою пропорцій (доіндустріальне, індустріальне, постіндустріальне) можна виділити три типи зайнятості: екстенсивний, інтенсивний та інтегральний (інноваційний). Український ринок праці характеризується екстенсивним типом відтворення, який ще не змінився переважно інтенсивним, не кажучи про інтегральний тип відтворення, який ще називають постіндустріальним або інноваційним). В сільському господарстві ознаками такого типу зайнятості виступає зниження чисельності робітників сільськогосподарських підприємств внаслідок несприятливої кон'юнктури ринку продукції сільського господарства, особливо тваринницької, виробництво якої в останні роки стає збитковим. Рівень доходності сільського населення не дає можливості забезпечувати навіть просте відтворення, а розмір оплати праці сільськогосподарських робітників вдвічі нижче, ніж в інших галузях економіки. Крім того, в країні розвивається тіньова зайнятість, зростає міграція сільського населення. Причинами такого стану виступають: низька дієвість існуючого організаційно-економічного механізму регулювання оплати праці; “непрозорість” в трудових відносинах, недосконалість діючого трудового законодавства; стихійне формування нової моделі трудових відносин без належного регулюючого впливу з боку держави.

Однак, незважаючи на те, що екстенсивний тип зайнятості на вихідному етапі поступається місцем переважно інтенсивному, вже зараз спостерігаються деякі інноваційні фактори підвищення продуктивності праці. До таких факторів відносяться технічний прогрес, освіта та профпідготовка, перерозподіл зайнятості з низькопродуктивних до високопродуктивних сфер, зростання зайнятості жінок, національних меншин та молоді в тих сферах діяльності, де їх праця найбільш корисна. Інноваційна зайнятість виявляється також в реструктуризації часу праці та відпочинку на основі інноваційних технологій в сфері виробництва. Результатом аналізу зазначених тенденцій виступило визначення інноваційного типу зайнятості, адекватного інноваційній економіці. Інноваційна зайнятість – це здатність окремої людини, кадрового потенціалу фірми, трудових ресурсів галузі максимально швидко пристосовуватися до нових потреб економіки, викликаних технологічними нововведеннями. Слід враховувати, що інноваційний тип відтворення характеризується інтеграцією прогресивних екстенсивних тенденцій із інтенсивними. Ефект такої інтеграції полягає в тому, що не тільки нарощується та оновлюється діюча структура виробництва, але і створюється новий «інноваційний потенціал» додатково створюються виробничі потужності (екстенсивний параметр) по виготовленню видів продукції або надання послуг найсучаснішого призначення, що має переваги порівняно з іншими виробниками (інтенсивний параметр).

Шлях до інноваційного типу зайнятості відбувається через еволюцію поточного стану та накопичення перетворювальних змін. При переході до такого типу зайнятості державна політика на ринку праці, ступінь її реалістичності та регулюючого впливу на сферу зайнятості, програми сприяння зайнятості з використанням макроекономічних механізмів управління залежать від двох основних факторів: спрямованості стратегій зайнятості, характеру її адаптивності до специфічних умов на даному етапі. Але макропроблему (а саме проблему зайнятості населення) можливо вирішити за рахунок гнучкості на мікрівні, за рахунок адаптаційної здатності підприємств в сфері кадрової

політики. Одним з перспективних напрямків стимулювання інноваційних форм зайнятості за сучасних умов є забезпечення гнучкості ринку праці. Однак для того, щоб забезпечити зайнятість працездатного населення та створити гнучкий ринок праці, необхідно, крім факторів гнучкості ринку праці, враховувати його сегментацію. Якщо зрівняти структуру ринку праці - об'єкта політики зайнятості в розвинених країнах зі структурою ринку праці, що формується в Україні, неважко помітити, що за винятком двох крайніх сегментів (працівників найбільш високої кваліфікації, що є власне кажучи агентами не національного, а світового ринку праці, і осіб, що втратили надію знайти підходящу роботу й втрачають зв'язок з ринком) українська ситуація являє собою дзеркальне відбиття ситуації в державах з ринковою економікою.

Приставаючи до реалізації політики зайнятості на етапі стабілізації й зростання, потрібно враховувати, що не тільки макроекономічні умови продовжують залишатися досить напруженими для серйозного рішення проблем у цієї сфері, але й що дуже великий контингент працівників сільського господарства по своїм професійним якостям не відповідає вимогам ринкової економіки. Найважливішою умовою реалізації нової моделі зайнятості в сільському господарстві виступає відновлення економічного зростання, збільшення ресурсів для інвестиційної активності та рішення соціальних проблем.

Висновки. Практика свідчить, що перехід сфери праці до інноваційного типу зайнятості – складна в реалізації задача, й поки що виявляє себе лише як певна тенденція, яка з відставанням реалізується в сфері сільського господарства. В Україні відбувається щорічне зменшення кількості сільського населення, а його частка в загальній чисельності населення країни низька, що свідчить про необхідність здійснення державою заходів, які будуть сприяти зростанню вказаної групи населення. В період ринкової трансформації агропродовольчої сфери не були активовані в достатній мірі дієві механізми, здатні впливати на підтримку ефективної зайнятості в сільській місцевості. В сучасних умовах потрібні адекватні важелі регулювання сільського ринку праці, що мають характер як окремої складової соціальної політики, так й інтегрованої в якості елементів в інвестиційну, кредитно-фінансову та інші напрямки економічної політики. Важливим завданням при цьому виступає формування організаційно-економічного механізму, спрямованого на створення нових робочих місць та розширення сфери економічної діяльності шляхом її диверсифікації та модернізації.

Література

- 1.Бородіна О., Прокопа І. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення. О.Бородіна, І.Прокопа. //Економіка України.- 2009.- №4,5.
2. Иванова Н.Г. К рационализации структуры занятости // РЭЖ. 1995, №2.
- 3.Михайлова Л.І. Економічні основи формування людського капіталу в АПК. Л.І. Михайлова – Суми: Видавництво «Довкілля», 2003.- 326 с.
- 4.Трегобчук В.М. Економічні проблеми відтворення і модернізації ресурсного потенціалу АПК. В.М.Трегобчук\\Економіка АПК.-1999.-№1.–С.54-57.
- 5.Социально-экономические проблемы аграрной политики и развитие агропродовольственных рынков: Научн. Труды ВИАПИ РАСХН. Вып.9 М.: 2002. 336 с.
- 6.Эгон Велькен. Введение в теорию сельскохозяйственного рынка.М.: Информагротех, 1999. 280с.

Summary

The sources of existence and development of innovative type of employment in agriculture, stimulation of innovative forms of employment development in agriculture are analyzed.